

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΕΛΕΓΚΤΙΚΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ (Ιούνιος 1997)

Συγγραφέας: ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΣΑΡΜΑΣ

I. Εισαγωγή

Το Ελεγκτικό Συνέδριο, με την 106/1996 πράξη του ΙVου Τμήματος αυτού, δέχθηκε για πρώτη φορά στη νομολογία του τα εξής: «Από το άρθρο 98 παρ. 1, εδ. α΄ του Συντάγματος συνάγεται ότι ο προληπτικός έλεγχος των δαπανών του κράτους από το Ελεγκτικό Συνέδριο δεν περιορίζεται μόνο στην έρευνα τήρησης από τη διοίκηση των αυστηρώς οικονομικού χαρακτήρα νομοθετικών ρυθμίσεων, αλλά εκτείνεται και στην έρευνα τήρησης των ρυθμίσεων για την προστασία του περιβάλλοντος, ώστε να αποφεύγεται με τη διάθεση δημοσίου χρήματος η διακινδύνευση ή καταστροφή του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, κατά παράβαση των ορισμών του άρθρου 24 παρ. 1 του Συντάγματος». Και περαιτέρω, η ίδια πράξη δέχεται: «Το Ελεγκτικό Συνέδριο, μέσω του ελέγχου των οικονομικών πράξεων (...) δικαιούται να εξετάζει αν η διοικητική πράξη που στηρίζει και επηρεάζει τη δαπάνη είναι σύμφωνη με τις διατάξεις για την προστασία του περιβάλλοντος».

Αντικείμενο της ανακοινώσεως αυτής είναι, πρώτον, η παρουσίαση της προσπάθειας που καταβάλλεται από το Ελεγκτικό Συνέδριο για τη διάπλαση ενός περιβαλλοντικού ελέγχου, προσπάθεια της οποίας αποκορύφωμα υπήρξε η ανωτέρω πράξη του Τμήματος. και, δεύτερον, ο προβληματισμός γύρω από τις υφιστάμενες δυνατότητες για μία περαιτέρω εμβάθυνση της εμπλοκής του Ελεγκτικού μας Ιδρύματος στην προσπάθεια αυτή.

Ο εξωτερικός δημοσιονομικός έλεγχος ασκείται στη χώρα μας από το Ελεγκτικό Συνέδριο, το οποίο κατά το Σύνταγμα εντάσσεται στη δικαστική εξουσία και αποτελεί το τρίτο ανώτατο δικαστήριο, μαζί με τον Αρειο Πάγο και το Συμβούλιο της Επικρατείας. Το άρθρο 98 του Συντάγματος αναθέτει στο Ελεγκτικό Συνέδριο δικαιοδοτικές, γνωμοδοτικές και ελεγκτικές αρμοδιότητες. Το Συνέδριο *δικαιοδοτεί* στις υποθέσεις εκ του ελέγχου των λογαριασμών, εκ συντάξεων και εκ της αστικής ευθύνης των δημοσίων υπαλλήλων. *Γνωμοδοτεί* επί του απολογισμού και ισολογισμού του Κράτους καθώς και επί των συνταξιοδοτικών νομοσχεδίων. Και τέλος *ελέγχει*

προληπτικά μεν τις δημόσιες δαπάνες, κατασταλτικά δε τους λογαριασμούς δημοσίας διαχείρισεως.

Η άσκηση των ελεγκτικών του αρμοδιοτήτων είναι αυτή που επέτρεψε στο Δικαστήριο να προσεγγίσει τη νομοθεσία για την προστασία του περιβάλλοντος, εκδίδοντας την πράξη η οποία αναφέρθηκε ανωτέρω. Τί όμως ήταν εκείνο που οδήγησε το Ελεγκτικό Συνέδριο να θέσει μόλις το 1996 τις βάσεις της δικής του οικολογικής νομολογίας, είκοσι και πλέον χρόνια μετά την ψήφιση του Συντάγματος, που περιέχει το άρθρο 24 για την προστασία του περιβάλλοντος, μία δεκαετία μετά την ψήφιση του ν. 1650/1986 για την προστασία του περιβάλλοντος και πολλά χρόνια μετά την ανάπτυξη της οικολογικής νομολογίας του Συμβουλίου της Επικρατείας;

II. Η γένεση της ιδέας

Τρία γεγονότα θα μπορούσαν να επισημανθούν:

- Πρώτον: Το δέκατο πέμπτο διεθνές συνέδριο των ανωτάτων Ελεγκτικών Ιδρυμάτων που διεξήχθη στο Κάιρο από 25 Σεπτεμβρίου έως 2 Οκτωβρίου 1995 και το οποίο, μεταξύ των άλλων, είχε ως θέμα τον περιβαλλοντικό έλεγχο από τα Ελεγκτικά Ιδρύματα. Η προετοιμασία της συμμετοχής του ελληνικού Ελεγκτικού Συνεδρίου στο διεθνές αυτό συνέδριο, και ιδιαίτερα η απάντηση σε σχετικό ερωτηματολόγιο που είχε αποσταλεί σε όλα τα Ελεγκτικά Ιδρύματα από το ολλανδικό Ελεγκτικό Ίδρυμα, έδωσε τη δυνατότητα στο ημέτερο Ίδρυμα να συνειδητοποιήσει τη συνάρτηση που υφίσταται μεταξύ οικονομικών και περιβαλλοντικών ζητημάτων και του ρόλου που θα μπορούσε να διαδραματίσει στην εφαρμογή των κανόνων για την προστασία του περιβάλλοντος.

- Το δεύτερο γεγονός που πρέπει να επισημανθεί είναι η εισήγηση στο διεθνές συνέδριο του μέλους της ελληνικής αντιπροσωπείας, αντιπροέδρου του Ελεγκτικού Συνεδρίου και Προέδρου του V Τμήματος του Δικαστηρίου. Η εισήγηση αυτή περιέλαβε μία εκτεταμένη ανάπτυξη σχετικά με τις δυνατότητες που παρέχονται στο Ελεγκτικό Συνέδριο να ενσωματώσει στις υφιστάμενες ελεγκτικές του διαδικασίες τον περιβαλλοντικό έλεγχο. Δόθηκε δε μία ικανή δημοσιότητα εντός του Δικαστηρίου στην εισήγηση αυτή, ώστε τα ελεγκτικά όργανά του να γνωρίσουν τις δυνατότητες που παρέχονται για τον έλεγχο των δαπανών και από τη σκοπιά ορθής εφαρμογής της περιβαλλοντικής νομοθεσίας.

- Τέλος, το τρίτο γεγονός που θα μπορούσε να επισημανθεί είναι η περαιτέρω επεξεργασία των πορισμάτων της διεθνούς συνάντησης του Καΐρου, στις διασκέψεις του Δ΄ Πολυμελούς Κλιμακίου του Δικαστηρίου. Πράγματι, ο Πρόεδρος του Κλιμακίου αυτού, πιστεύοντας ότι το Ελεγκτικό Συνέδριο έπρεπε και μπορούσε να ανταποκριθεί στην «οικολογική πρόκληση» που προέβαλαν ορισμένα ομόλογα Ελεγκτικά Ιδρύματα, ανέθεσε σε Πάρεδρο του Κλιμακίου να εισηγηθεί σχετικά, η δε Πάρεδρος, στην έκθεσή της, παρουσίασε αναλυτικά τα σημεία επαφής μεταξύ, αφ΄ ενός μεν, της ελεγκτικής διαδικασίας και, αφ΄ ετέρου, της περιβαλλοντικής νομοθεσίας, πραγματοποιώντας, επίσης, κάτι που πρέπει ιδιαίτερα να τονισθεί, συχνές αναφορές στην πρωτοποριακή επί της ερμηνείας του άρθρου 24 του Συντάγματος νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας.

Είναι δυνατόν, συνοψίζοντας, να υποστηριχθεί λοιπόν ότι τρεις σκέψεις αποτέλεσαν τη βάση προεργασίας για την έκδοση της πράξης 106/1996 του IV Τμήματος: πρώτον, ότι το Ελεγκτικό Συνέδριο, όπως έγινε δεκτό στη διεθνή συνάντηση του Καΐρου, είχε, ως Ελεγκτικό Ίδρυμα, ένα σοβαρό ρόλο να διαδραματίσει σε ζητήματα προστασίας του περιβάλλοντος. δεύτερον, ότι οι υφιστάμενες διαδικασίες ελέγχου μπορούσαν να ενσωματώσουν χωρίς πρόβλημα τον περιβαλλοντικό έλεγχο. και, τρίτον, ότι το Ελεγκτικό Συνέδριο, αν αποφάσιζε να ξεκινήσει περιβαλλοντικούς ελέγχους μπορούσε να επωφεληθεί από την πλούσια σχετική με την προστασία του περιβάλλοντος νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας.

III. Η πραγμάτωση της ιδέας

Το βάρος της υλοποίησης των σκέψεων αυτών έπεσε, όπως θα ανέμενε κανείς, στο 6ο Μονομελές Κλιμάκιο του Δικαστηρίου που είναι αρμόδιο για τον έλεγχο των δαπανών του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων.

Το Ελεγκτικό Συνέδριο της χώρας μας διαθέτει τέσσερις μοναδικές για Ελεγκτικό Ίδρυμα ιδιότητες και εξουσίες, τις οποίες πρέπει να έχει κανείς κατά νου προκειμένου να κατανοήσει την ανάπτυξη που ακολουθεί:

1. Το Ελεγκτικό Συνέδριο είναι κατ΄ αρχήν δικαστήριο και καθώς κάθε ελληνικό δικαστήριο έχει, σύμφωνα με την από αιώνα και πλέον σχετική δικαστική μας παράδοση, την αρμοδιότητα ερμηνείας του Συντάγματος και ελέγχου της

συνταγματικότητας όλων των υποκειμένων του Συντάγματος κρατικών πράξεων.

2. Το Ελεγκτικό Συνέδριο είναι, επί πλέον, ανώτατο δικαστήριο, που ως τέτοιο ερμηνεύει κυριαρχικά τη νομοθεσία, θέτοντας τις γενικές της αρχές ή διαμορφώνοντας νομικές έννοιες.

3. Το Ελεγκτικό Συνέδριο, κατά την άσκηση του προληπτικού και κατασταλτικού ελέγχου, δικαιούται να ελέγξει τη νομιμότητα όλων των γενεσιουργών της δημόσιας δαπάνης διοικητικών πράξεων. Δικαιούται λ.χ. να ελέγξει τη νομιμότητα ενός διορισμού, αλλά και μίας ανάθεσης έργου, μάλιστα δε και το σύνολο των πράξεων της διοικητικής διαδικασίας που οδήγησε στη σύναψη της σύμβασης ή στην πραγματοποίηση του διορισμού.

4. Το Ελεγκτικό Συνέδριο, στον μεν προληπτικό έλεγχο, έχει την εξουσία κηρύξεως μη εκτελέσιμου ενός εντάλματος πληρωμής, εάν κρίνει ότι η οικεία δαπάνη στηρίζεται σε παράνομη πράξη, στον δε κατασταλτικό έλεγχο έχει την εξουσία να καταλογίσει και τον ταμία που πλήρωσε την παράνομη δαπάνη και τον αχρεωστήτως λαβόντα τρίτο.

Μ' αυτές τις εξουσίες λοιπόν το 6ο Μονομελές Κλιμάκιο του Δικαστηρίου ανέλαβε τον περιβαλλοντικό έλεγχο.

Η πρώτη υπόθεση στην οποία εγέρθηκε διαφωνία αφορούσε στην κατασκευή ενός αυτοκινητόδρομου δίπλα στη θάλασσα, όπου από τα στοιχεία που συνόδευαν το χρηματικό ένταλμα μπορούσε κανείς να συμπεράνει ότι στην ανάγκη διαπλάτυνσης ενός παλιού δρόμου θυσιαζόταν η παραλία. Τα δικαιολογητικά του εντάλματος μαρτυρούσαν ότι για λόγους οικονομίας και μόνο προτιμήθηκε η λύση διαπλάτυνσης του δρόμου από τη μεριά της θάλασσας, ενώ καμιά μελέτη δεν συνόδευε την ανάθεση του έργου, ούτε περιβαλλοντικών επιπτώσεων ούτε αναζήτησης της δυνατότητας κάλυψης της συγκοινωνιακής ανάγκης με διάνοιξη δρόμου στην ενδοχώρα. Το χρηματικό ένταλμα του πρώτου λογαριασμού κατασκευής του έργου επιστράφηκε αθεώρητο στον διατάκτη με την αιτιολογία ότι από το άρθρο 24 παρ. 1 του Συντάγματος προστατεύεται ευθέως η παραλία ως περιβαλλοντικό αγαθό και ότι από τα δικαιολογητικά του ελεγχόμενου εντάλματος δεν προέκυπτε πως η Διοίκηση έλαβε τα αναγκαία μέτρα προστασίας της παραλίας δίπλα από την οποία, και εις βάρος της

οποίας, εξετελείτο το ως άνω έργο διαπλάτυνσης.

Ως γνωστόν, η διαδικασία που ακολουθείται στον προληπτικό έλεγχο είναι η επιστροφή από το Κλιμάκιο στον διατάκτη της ως παράνομης θεωρουμένης δαπάνης, οπότε αν ο διατάκτης επιμένει, δια νέων δικαιολογητικών ή εξηγήσεων και δεν πεισθεί το Κλιμάκιο, το θέμα παραπέμπεται υπό του Κλιμακίου στο αρμόδιο Τμήμα του Ελεγκτικού Συνεδρίου, το οποίο, εν συμβουλίω, λύει τη διαφορά διατάκτη και Κλιμακίου, εκδίδοντας δικαστική πράξη.

Στην προκειμένη περίπτωση ο διατάκτης επανυπέβαλε στο Κλιμάκιο το ένταλμα, προβάλλοντας ότι επρόκειτο για πρώτο λογαριασμό που αφορούσε σε πληρωμή εργασιών οι οποίες, όπως προέκυπτε από συνημμένη έκθεση του επιβλέποντος μηχανικού, δεν είχαν ακόμη επηρεάσει την παραλία και ότι εγκαίρως θα εξεδίδετο η περιβαλλοντική μελέτη για την προστασία αυτής. Το Κλιμάκιο δεν επέμεινε στη διαφωνία του, κρίνοντας ότι έπρεπε να θεωρηθεί το ένταλμα, εν όψει μάλιστα του γεγονότος ότι ήταν η πρώτη φορά που το Ελεγκτικό Συνέδριο ήγειρε προς το Υπουργείο ζήτημα εφαρμογής περιβαλλοντικού κανόνα.

Επηκολούθησαν τρεις πράξεις επιστροφής χρηματικών ενταλμάτων που αφορούσαν σε περιβαλλοντικά ζητήματα:

Η πρώτη αφορούσε σε δαπάνη του έργου «Ήξονας Εγνατία εργολαβία Πυλαία (...)» και είχε ως αιτιολογία την έλλειψη περιβαλλοντικής μελέτης και όρων εν όψει της διελεύσεως του δρόμου μέσω δασικής εκτάσεως, που αποτελεί περιβαλλοντικό αγαθό υπό ειδική συνταγματική προστασία. Ο διατάκτης, επανυποβάλλοντας το ένταλμα, απέδειξε ότι υφίστατο μελέτη και όροι οι οποίοι μάλιστα, όπως προέκυπτε από τα οικεία δικαιολογητικά, είχαν τύχει σεβασμού κατά την εκτέλεση του έργου.

Η δεύτερη πράξη επιστροφής αφορούσε στον πρώτο λογαριασμό του έργου «Βελτίωση εθνικής οδού Τρίπολης-Σπάρτης στο τμήμα από Ηρώων έως Σελασία» και είχε ως αιτιολογία ότι δια της βελτιώσεως επεχειρείτο μεγάλης εκτάσεως παρέμβαση στο περιβάλλον που καθιστούσε αναγκαία την έκδοση περιβαλλοντικής μελέτης και όρων. Ο διατάκτης απάντησε ότι είχε υποβληθεί εγκαίρως η περιβαλλοντική μελέτη του έργου, χωρίς να επακολουθήσει έκδοση περιβαλλοντικών όρων.

Επηκολούθησε παραπομπή της υποθέσεως στο IV Τμήμα, το οποίο με την 94/1996 πράξη του δέχθηκε μεν ότι η νομιμότητα της έναρξης κατασκευής του ως άνω έργου εξηρτάτο από την έκδοση περιβαλλοντικής μελέτης και όρων, πλην έκρινε αβάσιμο τον προβαλλόμενο λόγο διαφωνίας περί μη εγκρίσεως περιβαλλοντικών όρων με την αιτιολογία ότι κατά νόμο οι όροι της μελέτης θεωρούνται όροι του έργου μετά την παρέλευση απράκτου 60ημέρου προθεσμίας από της υποβολής της μελέτης.

Η τρίτη πράξη επιστροφής αφορούσε το δεύτερο λογαριασμό του ως άνω έργου και εγέρθηκε με την αιτιολογία ότι κατά γενική αρχή δεν είναι επιτρεπτή η πληρωμή υπό του υπολόγου ταμεία του δεύτερου και των επομένων λογαριασμών έργου θίγοντος το περιβάλλον πριν να έχει θεωρηθεί ο πρώτος λογαριασμός αυτού. Διότι έτσι μπορεί να συντελεσθεί η περιβαλλοντική καταστροφή και οι πράξεις του Ελεγκτικού Συνεδρίου να μην έχουν παρά θεωρητική μόνο αξία. Το IV Τμήμα, στο οποίο τελικώς ήχθη η διαφωνία, έκρινε, με την 108/1996 πράξη του, άνευ αντικειμένου αυτήν, δοθέντος ότι ήδη ο πρώτος λογαριασμός του έργου είχε κριθεί ως νόμιμος με την πράξη 94/1996 του Τμήματος.

Η 106/1996 πράξη του IVου Τμήματος επί περιβαλλοντικού ζητήματος εκδόθηκε εξ αφορμής της δαπάνης επικάλυψης του ρέματος που διέρχεται από την κοινότητα Δικαίου Έβρου. Το Κλιμάκιο θεώρησε ότι τα ρέματα αποτελούν στοιχεία του φυσικού περιβάλλοντος, προστατευόμενα ευθέως από το άρθρο 24 του Συντάγματος, οποιαδήποτε δε παρέμβαση σ' αυτά, ως διευθέτηση της κοίτης τους και επικάλυψή τους, προϋποθέτει μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων.

Το Τμήμα δέχθηκε ως βάσιμο το λόγο διαφωνίας στηρίζοντας την κρίση του, πρώτον, στο ότι πράγματι τα ρέματα συνιστούν περιβαλλοντικά αγαθά προστατευόμενα από το άρθρο 24 παρ. 1 του Συντάγματος (παρέπεμψε μάλιστα εδώ και σε ορισμένες σχετικές αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας), δεύτερον, ότι προ παντός δημοσίου έργου επικάλυψης ρέματος απαιτείται η έκδοση περιβαλλοντικής μελέτης και, τρίτον, ότι το Ελεγκτικό Συνέδριο έχει την αρμοδιότητα εκ του άρθρου 98 παρ. 1 του Συντάγματος να ελέγχει εάν δια της διαθέσεως δημοσίου χρήματος πλήττεται περιβαλλοντικό αγαθό κατά τρόπο μη ανεκτό από το άρθρο 24 παρ. 1 του Συντάγματος, να κηρύσσει δε συνακόλουθα ως μη νόμιμη την οικεία δαπάνη.

IV. Το βάθος της ιδέας

Η μέχρι τώρα σύντομη εμπειρία του Ελεγκτικού μας Ιδρύματος σε περιβαλλοντικά ζητήματα μπορεί να μας οδηγήσει στη διατύπωση ορισμένων βασικών συμπερασμάτων ως προς τις ελεγκτικές δυνατότητες που διανοίγονται στο Δικαστήριο επί οικολογικών θεμάτων: Το Ελεγκτικό Συνέδριο ελέγχει, κατ' αρχήν, αν ένα δημόσιο έργο πρόκειται να κατασκευασθεί σε χώρο προστατευόμενο ως περιβαλλοντικό αγαθό από το Σύνταγμα, παραλία, δάσος, ρέμα και να απαιτήσει την τήρηση των κανόνων της προστασίας του. Το Δικαστήριο δικαιούται, ερμηνεύοντας το άρθρο 24 παρ. 1 του Συντάγματος, να εκφέρει την ειδική του νομική κρίση επί της εννοίας του περιβαλλοντικού αγαθού, της εννοίας της διακινδυνεύσεως αυτού καθώς και να αποφανθεί επί του ευλόγου των μέτρων προστασίας του.

Το Ελεγκτικό Συνέδριο ελέγχει επίσης εάν υφίσταται, όπου απαιτείται, μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων και περιβαλλοντικοί όροι, αν έχουν το νόμιμο περιεχόμενο και έχουν εκδοθεί με τη νομική διαδικασία. Ελέγχει, τέλος, αν οι όροι τηρήθηκαν απαιτώντας, ως δικαιολογητικά του εντάλματος πληρωμής, βεβαιώσεις των αρμοδίων οργάνων για το σεβασμό τούτων. Είναι χαρακτηριστικό ότι στην περίπτωση του άξονα Εγνατίας, η οποία μνημονεύθηκε πιο πάνω, το ένταλμα δεν θεωρήθηκε παρά αφού βεβαιώθηκε αρμοδίως ότι τα έργα διάνοιξης της οδού δεν εκτελέστηκαν την περίοδο της άνοιξης, δοθέντος ότι κατά τους περιβαλλοντικούς όρους έπρεπε να μην ενοχληθεί το ανοιξιάτικο ζευγάρι σπάνιων πτηνών της περιοχής όπου εκτελούνταν τα έργα.

V. Οι προοπτικές της ιδέας

Αν ο προληπτικός έλεγχος προσφέρει το πλαίσιο για την αποτροπή παρεμβάσεων που πλήττουν το περιβάλλον, ο κατασταλτικός προσφέρει την κατάλληλη διαδικασία ελέγχου της απόδοσης μέτρων και προγραμμάτων που έχουν ευθέως ως αντικείμενο την αναβάθμιση του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος. Στο χώρο αυτό πρέπει πάντως να τονισθεί ότι το Δικαστήριο ευρίσκεται ακόμη στη φάση εκείνη των αναγκαίων ζυμώσεων που θα του επιτρέψουν να προσδιορίσει στη συνέχεια ό,τι συχνά αποκαλείται ελεγκτικό δόγμα και ελεγκτική τεχνική.

Δύο πάντως διαφορετικοί ορίζοντες διανοίγονται στον κατασταλτικό έλεγχο:

Με την 109/1996 πράξη του ΙVου Τμήματος που επικυρώθηκε από την 167/1996 πράξη του ιδίου Τμήματος κρίθηκε ότι οι επιχορηγήσεις του Κράτους προς τα ιδιωτικά νομικά πρόσωπα πρέπει να πραγματοποιούνται δια του ορισμού υπολόγου, ο οποίος θα δίδει λόγο για τη νόμιμη χρήση της επιχορήγησης στο Ελεγκτικό Συνέδριο. Είναι γνωστό ότι το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων και ειδικοί φορείς υπαγόμενοι σ' αυτό χρηματοδοτούν συγκεκριμένες παρεμβάσεις που έχουν ευθέως ως στόχο τη βελτίωση των φυσικών και πολιτιστικών περιβαλλοντικών συνθηκών. Η 109/1996 πράξη του ΙVου Τμήματος επέτρεψε, εφόσον η παρέμβαση γίνεται δια επιχορηγήσεως σε ιδιωτικό νομικό πρόσωπο, να ελεγχθεί στη συνέχεια, ως στοιχείο του νομίμου της αποδόσεως λογαριασμού, η σύμφωνη προς τους αρχικούς όρους επίτευξη του περιβαλλοντικού αποτελέσματος που εσκοπείτο. Θα καταστεί έτσι δυνατή η πραγματοποίηση από το Ελεγκτικό Συνέδριο ελέγχου, που στο διεθνές συνέδριο του Καΐρου θεωρήθηκε, ως ο κατ' εξοχήν περιβαλλοντικός, δηλαδή αυτός του οποίου το κύριο αντικείμενο είναι η βεβαίωση της επίτευξης περιβαλλοντικών στόχων.

Ένας δεύτερος, πολύ σημαντικός ίσως, ορίζοντας για τον κατασταλτικό έλεγχο διανοίγεται μετά το πρακτικό συνεδριάσεως Ολομελείας της 27ης Νοεμβρίου 1996, δια του οποίου προβλέφθηκε η οργάνωση εντός του Ελεγκτικού Συνεδρίου μίας ειδικής διεύθυνσης και ενός ειδικού Πολυμελούς Κλιμακίου, του ΙV, για τον έλεγχο των πραγματοποιούμενων στη χώρα μας, μέσω της ελληνικής διοίκησης, κοινοτικών δαπανών. Το Κλιμάκιο αυτό έχει στην αρμοδιότητά του, μεταξύ των άλλων, τη διενέργεια «ελέγχων για λογαριασμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης και στις πληρωμές από χρηματοδοτήσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης με σκοπό να εξακριβωθεί ότι για το υπό έλεγχο θέμα έχουν τηρηθεί οι διέπουσες αυτό κοινοτικές και εθνικές διατάξεις, καθώς και οι όροι υπό τους οποίους έχουν εγκριθεί η χρηματοδότησή του από κοινοτικούς πόρους με την οικεία κατά περίπτωση απόφαση της χρηματοδότησης και συγχρηματοδότησης». Το ίδιο Κλιμάκιο έχει επίσης αρμοδιότητα εκδόσεως των σχετικών πράξεων απαλλαγής και καταλογισμού των υπολόγων διαχειρίσεως κοινοτικών πόρων καθώς και δυνατότητα σύνταξης εκθέσεων με τα πορίσματα των ελέγχων που πραγματοποιεί.

Το Κλιμάκιο αυτό, αν κρίνει κανείς από τις μέχρι τώρα πρωτοβουλίες του Προέδρου του για την εισαγωγή του περιβαλλοντικού ελέγχου στο ενγένη ελεγκτικό δόγμα του Συνεδρίου, πρέπει να αναμείνει κανείς ότι θα διαδραματίσει ένα πρωτοποριακό ρόλο

στην προώθηση του περιβαλλοντικού ελέγχου. Έχοντας ως κύριο αντικείμενο αρμοδιότητας τον έλεγχο της εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου στις κοινοτικές χρηματοδοτήσεις διαθέτει μία σειρά πλεονεκτημάτων για έναν ουσιαστικό περιβαλλοντικό έλεγχο. Θα κινείται κατ' αρχήν στο πλαίσιο του δημοσιονομικού κανονισμού της Κοινότητας όπου η αποτελεσματικότητα και αποδοτικότητα μίας δαπάνης θεωρείται ως αναγκαίο στοιχείο της νομιμότητάς της. Θα μπορεί έτσι να ερευνά, εάν τα επιδοτούμενα από την Ένωση προγράμματα για την προστασία του περιβάλλοντος πετυχαίνουν τους στόχους τους ενώ βεβαίως, εφαρμόζοντας ευθέως όλο το πρωτογενές και παράγωγο ευρωπαϊκό περιβαλλοντικό δίκαιο, θα ελέγχει εάν τα έργα που χρηματοδοτούνται από την Ένωση εκτελούνται σε συμμόρφωση με τους κανόνες του δικαίου αυτού. Η σημασία των κοινοτικών ενισχύσεων για έργα και προγράμματα που εκτελούνται σήμερα στη χώρα μας καταδεικνύει τη σημασία του ρόλου που θα διαδραματίσει το Κλιμάκιο στο προσεχές μέλλον.

VI. Συμπεράσματα

Από την ανάπτυξη που προηγήθηκε μπορεί κανείς να συμπεράνει ότι το Ελεγκτικό Συνέδριο, ως πολλά αλλοδαπά Ελεγκτικά Ιδρύματα, έχει θέσει τις βάσεις για την πραγματοποίηση περιβαλλοντικών ελέγχων τους οποίους όμως το Συνέδριο πέτυχε να ενσωματώσει στις υφιστάμενες διαδικαστικές του δομές. Οι τρεις αρχικές σκέψεις που αποτέλεσαν το πρόπλασμα για την απόπειρα εισαγωγής του περιβαλλοντικού ελέγχου, έχουν βρει ήδη σάρκα και οστά στην νομολογία του IVου Τμήματος του Δικαστηρίου και ιδιαίτερα στην 106/1996 πράξη του, όπου βρίσκει κανείς, πρώτον, την αποδοχή του περιβαλλοντικού ρόλου του Συνεδρίου, δεύτερον, την ενσωμάτωση του περιβαλλοντικού ελέγχου στον παραδοσιακό προληπτικό έλεγχο και, τρίτον, την αξιοποίηση της εμπειρίας του Συμβουλίου της Επικρατείας σε ζητήματα ερμηνείας του άρθρου 24 παρ. 1 του Συντάγματος.

Ο προληπτικός έλεγχος, ο αρχαιότερος δικαστικός θεσμός θεραπείας της αντικειμενικής νομιμότητας στη χώρα μας, που φέτος γιορτάζουμε τα 110 χρόνια της ζωής του, αναδεικνύεται ως το σύγχρονο και αποτελεσματικό μέσο προστασίας του περιβάλλοντος, σε ζητήματα βέβαια αναγόμενα στη δικαιοδοσία του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

Ο περιβαλλοντικός έλεγχος είναι κάτι το νέο για το Ελεγκτικό Συνέδριο και ως κάθε

τι νέο χρειάζεται στήριξη. Στήριξη με την καλλιέργεια οικολογικής ευαισθησίας στο ελεγκτικό προσωπικό του Δικαστηρίου. Στήριξη με τη συμπαράσταση του νομικού κόσμου της χώρας και των οικολογικών ενώσεων για εντοπισμό των ευαίσθητων οικολογικά δαπανών. Το πρώτο βήμα πάντως έγινε και υπήρξε επιτυχές. Έτσι θα πρέπει να είναι και τα επόμενα.

* Επιστημονική ανακοίνωση που παρουσιάστηκε στο Συνέδριο που οργάνωσε ο Δικηγορικός Σύλλογος Πειραιώς, με αντικείμενο την προστασία του περιβάλλοντος (Πανεπιστήμιο Πειραιώς, 17 και 18 Ιανουαρίου 1996).